

Q. N. 532, 54

B. m. II

IIc
808

DE MALIS LONGAE PACIS
PRAEUVNTE IUVENALI Satyr. vi. v. 347. 348.
QVAEDAM COMMENTATVR

ET

V I R O S

DIGNITATE MVNERVM LAVDE ERVDITIONIS
ATQVE FAVORE SCHOLAE NOSTRAE
CONSPICVOS QVOSVIS

AC PRAECIPVE

X 231 6491

E P H O R O S

SCHOLAE GRAVISSIMOS

VT

ACTVI VALEDICTORIO

D. XXV. APRIL. POST FINITA SACRA MATVTINA
HABENDO

VT ET

EXAMINI VERNO

A. CIOIO CCXXXXVIII.

D. XXVIII. APRIL. ET SEQVENTIBVS

EODEM TEMPORE INSTITVENDO

BENEVOLI INTERESSE VELINT

OMNI QVA PAR EST OPERA

ROGAT

DANIEL TRAVGOTT MVLLER

RECTOR SCHOL. SCHNEEBERG.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

SCHNEEBERGAE

TYPIS CAROLI GVILIELMI FVLDAE.

59.

Nobilissimarum et praestantissimarum Europae regionum per octo fere annos belli diffidio a se inuicem distractarum incolae palam queri de temporum suorum conditione solebant, quod multis calamitatibus publicis insignirentur. Reges et principes harum regionum abhorrebant plane ab exemplo impii et sanguinolenti Caligulae, qui de felici temporum suorum querebatur conditione (a). Cum enim viderent, belli flammam conualescere, et elegantissimam hanc orbis terrarum partem, ne bello tota ardeat, adire periculum: illi, vt patres patriae amantissimi, exorare coeperunt veniam pacemque Dei (b), summi omnium rerum arbitri. Legati igitur, fetialium munere fungentes, Aquisgranum ad foedus ferendum anno praeterito missi, diuina annuente gratia, opus hoc faustissimum perfecerunt. Triumphauit itaque Europa, et adhuc triumphat gaudio ex pace exoptatissima ortum suum trahente, et praesidem custodemque suum, Deum, precatur, vt paci, suo beneficio, faueat, tantoque muneri addat perpetuitatem (c). Huic tanto gaudio accessit aliud, huic omnino aequiparandum, memoria nimirum secularis pacis Westphalicae, qua composita, res Germanicae, per triginta annos bello variisque calamitatibus iactatae,

a 2

tan.

- (a) Sueton. in Caligula Cap. xxxi. (b) de hac formula vid. Barn. Briffonius de Formulis et Solennibus Populi Romani Verbis, Libr. I. Cap. cxxxviii. (c) Plin. Panegy. Cap. xciv.

tandem aliquando sunt tranquillatae, et otium diuitiaeque rursus affluere coeperunt. Vtriusque huius tanti et tam magnifici beneficii memoriam factam tectamque vt conseruarent, magnae vrbes, celeberrimae academiae, florentissimae scholae, et alii viri clarissimi omnem adhibuerunt operam. Quod ad foedus Westphalicum attinet, ego quoque meam quamcunque symbolam dare nisus sum, dum praeterito anno, memoriam illius pacis praestantissimae duabus orationibus recolendi, meis officium demandauit discipulis (d). Eos etiam, qui pacem Aquisgranensem nuperrime initam meritis decantauere laudibus, merito suscepi, dum iam quidem in intimo sinu pacis viuere, bonis a Deo concessis frui, et de hoc tanto Dei Optimi Maximi munere gaudere toti, qua patet, Europae licet. His me quoque adiungere, et materiam, quae huic paci suauissimae responderet, eligere, animo meditabar. Incidi vero forte fortuna in locum quemdam Iuuenalis, primo quidem intuitu huic meo proposito contrarium, at, si rem curatius inspexeris, non plane ab hac, quam mihi proposueram, via alienam. Cum nimirum vitia aetate sua Romae grassantia, et potissimum vitia feminarum acriter perstrinxisset, causam libidinum vagarum hanc adiungit (e):

*Nunc patimur longae pacis mala; saeuior armis
Luxuria incubuit, victumque vlciscitur orbem.*

Illud iam non attendo, quod magnifica et sesquipedalia verba de imperio romano in medium proferat, et victi orbis iniiciat mentionem. Omnes enim norunt, quod per orbem et orbem terrarum romani scriptores fere omnes intelligant romanum imperium, magnum illud quidem, sed ambitioso totius terrarum orbis nomine neutiquam dignum. Ipse Cicero, quod in multis terrae cultae partibus nomen romanum non audiatur, clare indicat (f). Et nihilo

(d) vid. Programma ipsis Calendis Iuniis a. 1748. a me publicatum. (e) Sat. VI. v. 347. 348. (f) in Somnio Scipionis Cap. VI, circa finem.

lo tamen minus aliis locis hyperbola hac satis audacter vitur. Ex sexcentis, quae facili negotio colligi possent, exemplis vnicum addo, dum nimirum hic eloquentiae romanae pater, quod Catilina orbem terrae caede atque incendiis vastare cupierit, refert(g), cum tamen ille audacissimus Catilina Romae, Italiae et romani imperii perniciem, aut potius tyrannidem, tantum affectaret. Plinius, ut alios taceamus, Neruam non solum Imperatoris, sed et parentis generis humani nomine ornat(h). Verum enim vero in hac re confessâ non moror, sed propius ad rem ipsam accedo. Mentem itaque Iuuenalis hanc esse video, quod multas regiones deuictas et diuitias pacemque longam luxuria et multa mala alia apud Romanos sint secuta. Hoc igitur Poëta elegantissimo praeunte de *Malis Longae Pacis* paucula iam scribere mihi proposui. Sed pax! manum de tabula! Num mala longae etiam pacis nominari aut describi possunt? Nonne potius verissima sunt verba Siliii Italici in laudem pacis ita canentis(i):

- - - Pax optima rerum,
Quas homini nouisse datum est; pax una triumphis
Innumeris potior, pax custodire salutem
Et ciues aequare potens.

Quis est, qui Drancis verba apud Virgilium(k) in dubium vocare conetur?

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Nonne omnes, quibus sensum natura dedit, nonne etiam agri atque tecta pace laetantur(l)? Nonne dulce bellum inexpertis(m)? Nonne bella sequitur densissima malorum

a 3

cohors?

(g) I. Orat. in Catil. Cap. I.

(h) in Panegyry. Cap. vi.

(i) Libr. XI. v. 594. seqq.

(k) Aeneid. Libr. XI. v. 362.

(l) Cicero pro Lege Agraria ad Populum Orat. II. in Exordio.

(m) Hoc adagium affert, et copiosissima dissertatione adiecta explicat Erasmus Roter. in Chiliad. Adag. centur. X. adag. I.

cohors? Ita est; non nego, sed omnia largior. Verum his non obstantibus etiam pacis, et praesertim longae, mala non mediocria reperiri autumo, licet lubentissime concedam, quod haec mala non ex ipsa pace, sed potius ex hominum negligentia aut improbitate proficiantur. Maximum igitur malum, quod pacem comitari solet, est luxuria. Et hoc ipsum malum est, de quo conqueritur noster Iuuenalis, qui verbis, iam supra excerptis, haec addit(n):

*Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
Paupertas romana perit.*

Et omnino verissimum hoc est effatum. Postquam enim Romani non solum totam Italiam, sed etiam exterarum nationum quam plurimas bello deuicerant, eoque redegerant, ut omnes iniurias Romanorum illae mustitarent, et pacis tempore suis opibus Romam augeri atque ornari paterentur: romana fortitudo, continentia, magnanimitas, aliaeque virtutes in peius ruere coeperunt, ut earum loco omnia libidinum vitiorumque genera atque mores deteriores increbrescerent, et tandem vastissimum illud imperium, mole laborans sua, lapsu grauissimo rueret, et in formam satis modicam redigeretur. Et quid mirum?

*Luxuriant animi rebus plerumque secundis,
Nec facile est, aequa commoda mente pati(o).*

Nonne vero pacis tempore res maxime secundae sunt? Nonne tunc mercatura est quaestuosa, et aratio fructuosa? Nonne tunc procellae subsidunt, et calamitates vel plane exulant, vel certe leuiores sunt? Egregie itaque Valerius Maximus, urbi nostrae, inquit(p), secundi belli punici finis et Philippus, Rex Macedoniae, deuictus licentioris vitae

p. m. 845 - 861. quo lectorem plura de belli incommodis legere cupientem, ablegatum volo.

(n) l. c. v. 349. 350. (o) Ouid. de Arte Amand. Libr. II. v. 427. (p) Libr. IX. Cap. I. exempl. 3. edit. Min. Ell. p. 489.

tae fiduciam dedit. Quodnam vero vitium perniciosius est reipublicae, quam blandum hoc malum, luxuria, quam accusare aliquanto facilius est, quam vitare (q). Luxuria est fons delicatae ac mollis vitae, adulteriorum, peruersae liberorum educationis, inopiae, ferociae, seditionis, aliorumque quam plurimorum vitiorum, quae omnia reipublicae pestem interitumque minantur, saepiusque atraxerunt. Sicuti luxuries segetum nociua est frugibus, et depascenda, nisi detrimentum inde velit capere agricola; quemadmodum arbores, foliorum ramorumque luxuria nimis exuberantes, horti dominum fallunt, nec facile pomina ferunt: ita quoque luxuria impedit, quo minus reipublica habeat ciues frugiferos atque frugales, adeoque mirandum non est, quod Deus pacem longam nostris temporibus non concedat. Sed alia quoque pacis longae mala mihi occurrunt, quae nunc sunt iudicanda. Disciplina enim militaris labitur et extinguetur saepius, pace reconciliata, nisi omne studium adhibeat princeps vel dux militaris, ut istam refoueat aut conseruet. Tacitus, grauissimus scriptor, hac de re testimonium perhibeat, ita scribens (r): Corbuloni plus molis aduersus ignauiam militum, quam contra perfidiam hostium erat. Quippe Suria transmotae legiones, pace longa segnes, munia Romanorum (vel, ut Ryckius ex Freinshemio legendum esse monstrat (s), armorum) aegerrime tolerabant. Reliqua verba ab hac tractatione non abhorrentia, ipse Tacitus, si eum euoluere Tibi, Lector Suauissime, lubuerit, Tibi probabit. Ianus Gruterus igitur in Discursibus suis Politicis ad Tacitum, Lipsiae a. 1679. editis, egregie demonstrat (t), armis inuictos vincendos voluptatibus, et (v) militum otium, aliorum omnium, circa quos agunt, esse negotium. Multi itaque populi, bello adsueti, ne otio diffuerent, bella suscepe-

- (q) vti loquitur Valer. Max. l. c. ex. i. p. 487. (r) Annal. Libr. XIII. C. 35. (s) in Notis ad Tacitum p. 212. (t) Cap. 25. p. 222. seqq. (v) C. 38. p. 336. seqq.

sceperunt. Spartani, ne vires otio corrumpèrent, et vt bis
 illatum a Persis Graeciae bellum vlcerentur, vltro fines
 eorum depopulabantur (x). Turcis idem consilium saepi-
 us placuit, et barbari hi, ne copiae eorum, ad seditionem
 pronae, turbas mouerent, Christianis vel etiam Persis non-
 nunquam bellum intulerunt. Licet autem ego haec bella
 minus esse probanda censeam, siquidem scio, quod bella
 suscipienda sint ob eam causam, vt sine iniuria in pace vi-
 vatur (y): certum tamen esse opinor, quod multi exercitus,
 in bello clarissimi, pacis tempore adeo corrupti sint, vt
 principi, cuius stipendia meruerunt, maximum inferrent
 damnum. Vnicum exercitus Hannibalis exemplum iamiam
 adduxisse mihi sufficiet. Hic exercitus, qui antea tantum Ro-
 manis terrorem incusserat, vt, Hannibalis nomine audito,
 tremere; otio et illecebris Campaniae ita torpuit, tam mol-
 lis et effeminatus redditus est, vt postea a Romanis facili vin-
 ci posset negotio. Id quod probe cognoscens Valerius
 Maximus exclamat (z): Campana luxuria perquam utilis
 ciuitati nostrae fuit. Inuictum enim armis Hannibalem,
 illecebris suis complexa, vincendum romano militi tribuit.
 Dum itaque necessitas postulat nostra aetate, vt etiam pacē
 florente milites alantur, prudentes duces omnem mouent
 lapidem, vt milites exerceantur, omnibus bellicis negotiis
 assuescant, et militaris disciplina seruetur, ne malum hoc,
 quod non raro pacem comitari solet, defectus nimirum
 virtutis et disciplinae bellicae exercitum inficiat. Sed nec
 haec mala, quamuis magna, sufficiunt, alia quoque, pace
 diu durante, exoriuntur atque nascuntur. Securitas, vel,
 vt rectius dicamus, incuria et supina negligentia horum
 malorum minimum non est. De maculis carminum men-
 tionem iniicit Horatius (aa), quos aut incuria fudit, aut
 humana parum cauit natura. Sed maculas plures fundit
 incu-

(x) teste Iustino L. II. C. 15. §. 13. (y) Cic. L. I. de Offic.
 C. XI. (z) Libr. IX, C. I. ex. ext. 1. (aa) De Arte
 Poet. v. 352. 353.

incuria in republica, potissimum, si illa ab omnibus periculis immunis esse putatur. Meridiano enim sole est clarior, neminem celerius opprimi, quam qui nihil timet, et frequentissimum initium calamitatis esse securitatem (bb). Res per se loquitur, nec operosa probatione indiget; qui vero multa egregia hac de re legere cupit, adeat Lipsium, qui, quantum securitas in bello afferat detrimentum, egregiis locis et maximis exemplis euincit (cc). Quidni etiam incuria nimia, ex pace orta, hostibus regionem opprimendi suppeditaret occasionem? Arrogantia numerum malorum, quae pace florente saeuunt, augere solet. Sallustius damna superbiae in regibus atque imperatoribus belle proponit, sed et de aliis hominibus, illis auctoritate longe inferioribus, haec verba facillime explicari possent. Ita vero ille (dd): Quod si Regum atque Imperatorum animi virtus in pace ita, ut in bello, valeret, aequabilis atque constantius sese res humanae haberent, neque aliud alio ferri, neque mutari ac misceri omnia cerneret. Nam imperium facile iis artibus retinetur, quibus initio partum est. Verum, ubi pro labore desidia, pro continentia et aequitate libido atque superbia inuasere; fortuna simul cum moribus immutatur. Praeterea etiam animi hominum ita sunt comparati, ut fortuna secunda, et ita etiam pace longa, gaudentes adeo efferantur atque intumescant, ut preces, cultus summi numinis, et ipsa religio, frigeant. Romanos non prius Iani templum, quam toto suo, eoque vastissimo, imperio ab omni bello et ab hostibus omnibus libero, clausisse, notissimum est (ee). Profecto homines pace longa recreati non Iani, sed summi numinis templum claudunt, eiusque cultum saepius tanti non faciunt, quam antea consueuerant. Res in aprico est posita, et potissimum

b

Iudae-

(bb) Vell. Paterculus Libr. II. c. 118. (cc) Libr. V. C. 16.

23. seqq. (dd) Bell. Catilin. c. 2. (ee) Cur Iani

templum pacis tempore clausum fuerit, ostendit Rosinus in Antiquitat. Rom. Libr. II. Cap. 2. p. m. 208.

Iudaeorum exemplis ita confirmata (ff), vt plura addere non libeat. Quin etiam pax ipsa, omnibus votis antea ex-
 petita, minoris plerumque aestimatur, quam par erat, si ea delectamur. Quotidiana enim vilescunt; siquidem nec ho-
 mo sanitate quotidie gaudens eius praestantiam tantis lau-
 dibus exornat, quantis aegrotus, aut is, qui modo ex mor-
 bo conualuit; nec alius oculorum vtilitatem tam exacte no-
 uit, qui eorum vsu nunquam priuatus fuit. De alio pacis
 longae, de quo nonnulli queruntur, malo, nempe de ni-
 mia hominum copia, nil addam, quoniam hanc copiam non
 malis, sed bonis annumerandam esse reor. Hoc vnicum,
 antequam huic tractationi colophonem impono, adiicien-
 dum credo, quod sapientissimum sapientissimi numinis sit
 consilium, quod nunc pacem florere, nunc bellum grassa-
 ri iubeat, vt homines a multis malis reuocet, et venenum
 veneno, mala malo pellat. Quid vero inde? Optandum-
 ne est, vt bellum rursus exardeat, et pax, Europae vix red-
 dita, denuo euanescat? Absit! Mala, quae bellum generat,
 longe peiora sunt, quam ea, quae pacem sequi solent. De-
 um itaque supplices veneremur, vt pax exoptatissima et
 plurimo sanguine parta per multos annos teneat atque ve-
 rustatem ferat, bellum vero exulet, licet iamiam quibusdam
 Europae regionibus denuo imminere videatur. Et tan-
 dem Deus omnium et principum et ciuium animos ita di-
 rigat, vt pace rite et ad summi numinis gloriam vtantur,
 ne illa e terris discedere hominum improbitate cogatur.
 His vero de pace praemissis, vos, VIRI pie Colendi, meis
 discipulis estis conciliandi, et tam ad actum valedictorium,
 quam ad examen publicum omni studio conuocandi.
 Surget nimirum

I. Ernestus Henricus Hausdoerffer,

Chemnicenf. Misn.

Iuuenis honestissimus, et ingenio florentissimus, carissimus
 carif-

(ff) apparet hoc ex multis Script. S. et potissimum Libr. Iudic,
 locis, ex. gr. II, 13. seqq. III, 11. 12. X, 6. seqq.

carissimi mihi quondam, et post fata etiam praematura de-
 sideratissimi patris filius. Huius patris mihi coniunctissi-
 mi, antequam moriebatur, cura fidei meae commissus fili-
 us, per octo annos scholae nostrae ciuem egit, et quidem
 talem, vt laude probitatis virtutisque, et amore litterarum
 omnino sit commendandus. A libidinibus et petulantia
 abhorrens in linguis graeca, latina et gallica, vt et in Poësi
 vernacula et aliis scholasticis disciplinis vel fundamenta po-
 suit non contemnenda, vel profectus habuit exoptatos.
 Plura scriberem, nisi recordarer, vitio mihi verti posse, si
 homini mihi cognato, et filii loco semper habito, panegyri-
 cum scribere sustinerem. Macte itaque, mi Hausdoerffe-
 re, probitate, eruditione et elegantioribus moribus, et re-
 gulis academicis, a me alio tempore delineatis, probe vte-
 re. Macte fortuna, flore fauore Patronorum, cresce fir-
 mitate corporis. Memor sis ingenui, quem tibi semper
 exhibui, amoris, et effice, vt familiae tuae honoratissimae,
 cuius nomen ferme deletum est, gloria, et patris memoria
 per te renouetur. Medico studio dum te dedicasti, Medi-
 ci gnari, fidelis et probi nomen et omen aliquando habe-
 as. Cum vero hic, de quo modestia plura scribere vetat,
 orationem graecam de cura corpori adhibenda et carmen
 vernaculum valedictorium habuerit, sequetur eum Iuue-
 nis alacritate ingenii et indefessa diligentia commendabilis,

II. Ioannes Gottlob Vnger,

Carolsfeld. Misa.

Hic a puero in schola nostra adoleuit, sed patre honesto
 adhuc puer orbatu, multum temporis aliorum commodis
 dicare coactus est. Verum per indefessam industriam rem
 eo perduxit, vt non solum in musica arte, sed et in linguis
 latina, graeca, hebraica et gallica, arte poetica aliisque ele-
 gantioribus scientiis egregie proficeret, ita vt nunc ad aca-
 demiam non imparatus accedat Vitembergensem, purioris
 doctrinae sedem. Monita praeceptorum audiuit, et ea,

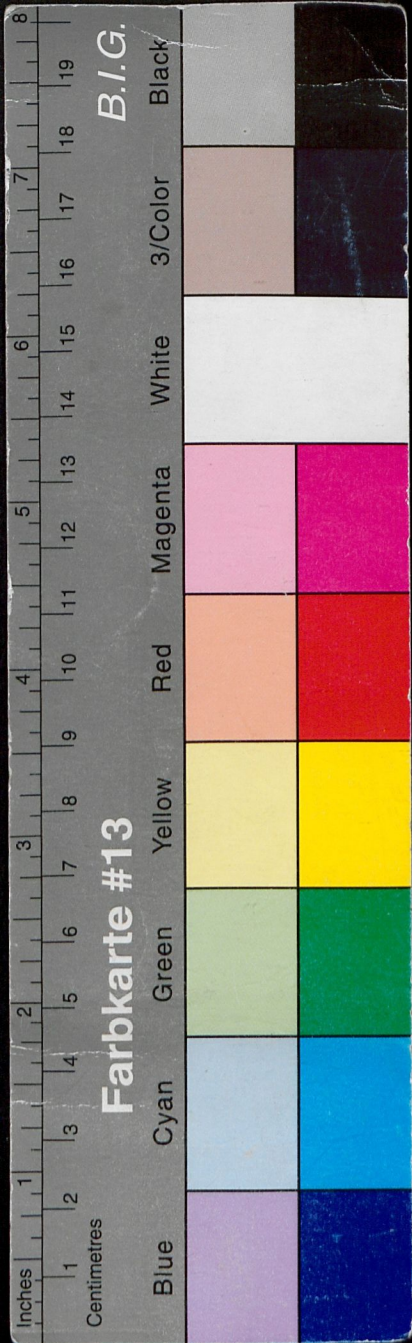
25
Tc
808

quae probi discipuli officia requirunt, studiose obseruauit, et Deum inprimis casto honore veneratus est. Dignus itaque est patrocinio non solum Consanguineorum in nostra vrbe multa dignitate Conspicuum, sed et Summe Venerabilis atque Magnifici HOFMANNI, de quo incertum est, Schneebergaene, an vero quondam Lipsiae et nunc Vitembergae maiorem honorem contraxerit. Abeat itaque hic etiam secundis auibus! Profectuum vero specimen antea editurus habebit orationem latinam de cura animae, gallicam de cura opibus dicanda, et carmen vernaculum, quo Schneebergam valere iubebit. Vtrique fausta quaeuis versibus germanicis totius scholae nomine apprecabitur Iuuenis sedata et proba vita, vt et laudanda diligentia florens,

III. Petrus Paulus Schreiber, *Schneeberg.*
recitata antea oratione gallica de cura famae non negligenda.

Ornate itaque, VIRI omnium Ordinum Spectatissimi, et hunc actum valedictorium et examen publicum scholae nostrae praesentia vestra, et vt haec omnia ex voto et pace vestra peragi queant, concedite. Certi fitis, hunc fauorem vestrum obliuionem in nostris animis nunquam ablaturam esse. P. P. Schneebergae d. xx. April. s. die dominico II. post festos reuiuiscenti Christo dies,
a. r. f. CIO IO CC XXXXVIII.

BR. 532, 54

B. m. II

DE MALIS LONGAE PACIS
PRAEVENITE IUVENALI Satyr. vi. v. 347. 348.
QVAEDAM COMMENTATVR

ET

V I R O S

DIGNITATE MVNERVM LAVDE ERVDITIONIS
ATQVE FAVORE SCHOLAE NOSTRAE
CONSPICVOS QVOSVIS

AC PRAEIPVE

X 231 6491

E P H O R O S
SCHOLAE GRAVISSIMOS

VT

ACTVI VALEDICTORIO

D. XXV. APRIL. POST FINITA SACRA MATVTINA
HABENDO
VT ET

EXAMINI VERNO

A. CIOIOCCXXXVIII.

D. XXVIII. APRIL. ET SEQVENTIBVS
EODEM TEMPORE INSTITVENDO
BENEVOLI INTERESSE VELINT
OMNI QVA PAR EST OPERA

ROGAT

DANIEL TRAVGOTT MVLLER

RECTOR SCHOL. SCHNEEBERG.

SCHNEEBERGAE

TYPIS CAROLI GVILIELMI FVLDAE.

59.